

References:

1. Volkov G.N. Ethnopedagogy. Cheboksary, 1998. 35 p.
2. Culturology. XX century. Encyclopedia. T. 2. SPb: University book, 1998. 447 p.
3. Stelmahovich M.G. Ukrainian folk pedagogy. K., 1997. 348 p.
4. Ushinsky K.D. About family education. K., 1974. 120 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-146-6-13>

**ПЕДАГОГІЧНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ**

Кондратенко Ю. Г.

*аспірантка кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

Наше суспільство нині потребує в особистості, що володіє міцними знаннями і творчими здібностями, що дозволяють вирішувати проблемні ситуації сучасного життя, а також в особистості, що володіє і духовно-моральною культурою. На нашу думку, саме особистість вчителя української літератури є важливою умовою, що визначає успішність освітнього процесу і є основним мірилом його професіоналізму. Адже, вчителю української літератури необхідно науково-обґрунтовано впливати на школярів, втілюючи загальнолюдські цінності, так як саме в шкільному віці закладаються перші ціннісні орієнтації, норми поведінки і діяльності. Слід зазначити, що поряд з процесом передачі школярам знань завжди відбувається трансляція особистісного плану педагога, причому не тільки позитивного, а й негативного характеру. Тому знання, вміння і навички – лише елементарні основи особистості вчителя, а прояви його природної і гармонійної поведінки в контексті сучасної культури, на рівні високої духовності – це вищий і продуктивний рівень розвитку його професійної діяльності.

Ми вважаємо, що основою особистісно-професійного розвитку вчителя української літератури є педагогічні цінності. Педагогічні цінності формуються історично в ході розвитку суспільства, освіти і фіксуються в педагогічній науці як у формі суспільної свідомості у

вигляді специфічних умов, зразків і уявлень. У міру зміни потреб суспільства, школи, особистості змінюються, переосмислюються і педагогічні цінності.

Аналіз наукової літератури та реальної практики дозволяє розглядати дану проблему в кількох напрямках. Проблеми цінностей освіти присвячено праці І. Беха, М. Боришевського, В. Кузнєцова тощо. Значення педагогічних цінностей та їх класифікації розглянуто у працях І. Ісаєва, І. Котової, В. Сластьоніна, Є. Шиянова тощо, цінностей педагогічної діяльності у Е. Кузьміної та інших.

Педагогічні цінності, на думку Е.М.Кузьміної, виступають як установка (готовність) здійснювати педагогами професійну діяльність певним чином. Готовність до діяльності, як відомо, є особливим психічним станом, що припускає наявність у суб'єкта образу певної дії і постійної спрямованості свідомості на її виконання. Професійна готовність учителя є багатофункціональним утворенням, ядром якого виступає світоглядна позиція особистості [1]. Г. Печерська, визначає педагогічні цінності як «цінності освіти, її цілі, принципи, норми, які регламентують педагогічну діяльність і виступають у якості пізнавально-дієвої системи та слугують сполучною ланкою між суспільним світоглядом у сфері освіти і діяльністю педагога» [3, с. 253].

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві орієнтовані на глибоке переосмислення ролі і значення людини, визнання людської особистості як найважливішої суспільної цінності. Основою сучасної стратегії освіти є її гуманізація, сутність якої полягає у визнанні абсолютної цінності людини, пріоритету його прав на вільний розвиток і повноцінну реалізацію здібностей та інтересів. Тому освіта і виховання складаються не стільки в передачі знань, скільки в розвитку внутрішніх властивостей особистості з орієнтацією на індивідуальність учня. У навчанні центр уваги поступово переноситься з суб'єкт-об'єктних відносин між учителем і учнем на суб'єкт-суб'єктні, в яких і учитель і учень визнаються рівноправними учасниками освітнього процесу та ведуть спільний пошук цінності і сенсу в досліджуваній проблемі.

Таким чином, на нашу думку, найвищою цінністю виховання є особистість дитини. Однак, щоб ця цінність увійшла в свідомість педагога, в систему його особистісних орієнтирів, необхідна розкритість самого педагога, зміна його образу думок і вчинків. А це пов'язано з проявом нового мислення, яке не можливо забезпечити ні шляхом вдосконалення навичок і умінь, ані шляхом розробки і впровадження в процес навчання нових експериментальних програм і найсучасніших технічних засобів.

Так, у дослідженнях К. Роджерса наголошено, що робота в даному напрямку повинна ґрунтуватися на перебудові певних особистісних установок учителя літератури, що реалізуються в процесі його міжособистісної взаємодії з учнями. К. Роджерс виділяє загалом три основні установки [4, с. 226-232].

Перша з них, передбачає відкритість вчителя своїм власним думкам і переживанням, здатність транслювати їх в міжособистісному спілкуванні з учнями. Іншими словами, у відносинах з учнями вчитель має виступати реальною, «живою» людиною, він може відчувати нудьгу, інтерес до учнів, може сердитися на них, симпатизувати їм. Друга установка, являє собою внутрішню впевненість учителя в можливостях і здібностях кожного учня. Суть її – схвалення учня як небездоганної людини, якій властиві різні почуття та різні риси. Третя установка, виражається в баченні учителем внутрішнього світу і поведінки кожного учня з його внутрішньої позиції.

Педагогічні цінності виступають зразками поведінки вчителя в процесі реалізації ним своїх професійних функцій. Вони можуть бути класифіковані за кількома ознаками. Є. Шиянов та І. Котова виділяють: особистісні, групові та соціально-педагогічні цінності:

1. Особистісні цінності – характеризують особливості розвитку особистості педагога і їх застосування у своїй професійній діяльності. Вони включають мотиви, ідеали педагога, престижність даної професії, орієнтацію на професійний і творчий розвиток, трудову самореалізацію.

2. Групові цінності відображають норми і правила педагогічної діяльності, яка реалізується в рамках єдиного освітнього закладу.

3. Соціально-педагогічні цінності регламентують освітній процес в цілому, визначають порядок функціонування освітньої системи, її устрій і традиції [5].

На нашу думку, пріоритетними цінностями вчителя української літератури є:

1. Любов до дітей. Професійно важливі якості вчителя – любов до дітей, прагнення зрозуміти і допомогти. Якщо спілкування з дітьми не є пріоритетною цінністю вчителя, йому не варто розраховувати на любов і довіру дітей, навіть якщо прекрасно знати свій предмет і методику викладання. На думку Л. Москальової, концепт педагогічної любові складається з почуттєвого, духовно-каритативного та андрогінного компонентів. Прагнення до блага вихованця стає ціннісним центром для вчителя, адже гармонійне поєднання андрогінного, почуттєвого та духовно-каритативного компонентів забезпечують безкорисливість і дієвість такої цінності, її пріоритет у педагогічному спілкуванні,

відчуття задоволення від отриманих позитивних результатів виховного впливу тощо [2, с. 101].

2. Психоемоційний стан. Особливості поведінки та сприйняття вчителя багато в чому обумовлені станом його нервової системи. При інформаційних і емоційних перевантаженнях, характерних для роботи в школі, можливі порушення рухової та мовної поведінки вчителя, проблеми зі здоров'ям.

3. Самооцінка і самосприйняття. Це оцінка людиною самого себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. Уявлення вчителя про принципи викладання, багато в чому визначаються його самооцінкою.

4. Стиль викладання. На формування стилю впливає цілий ряд факторів: життєві установки, досвід тощо. Стиль викладання може сприяти ефективності роботи вчителя або ускладнювати виконання вчителем своїх професійних обов'язків.

Отже, в умовах модернізації сучасної системи освіти і змін, що відбуваються в суспільстві в цілому, дані педагогічні цінності, на нашу думку, стають найбільш значущими. Однак треба усвідомлювати, що цінності не залишаються незмінними в часі, вони переосмислюються, переоцінюються відповідно до умов соціокультурного життя. На цій підставі цінності можуть розглядатися як своєрідні життєві, професійні орієнтири, з якими вчитель української літератури співвідносить свою діяльність. Також, необхідною умовою особистісно-професійного становлення вчителя української літератури є свобода. Її зовнішнім проявом для педагога є можливість вибору педагогічної концепції, яка лежить в основі його професійної діяльності, свого педагогічного кредо, стилю педагогічної діяльності. Однак свобода передбачає свідомий і відповідальний вибір ціннісних орієнтирів у сфері професійної діяльності та передбачення впливу своєї поведінки на дітей.

Література:

1. Кузьмина Э.М. К вопросу о ценностях педагогической деятельности [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://old.altspu.ru/Journal/vestnik/ARNIW/N2_2000/list/list170.html

2. Москальова Л. Ю. Сутність та зміст цінностей педагогічної професії. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2011. № 7-8. С. 96-103.

3. Печерська Г. О. Професійні ціннісні орієнтації вчителів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки*. 2013. Т. 2, Вип. 10. С. 252-257.

4. Роджерс К., Фрейберг Д. Свобода учиться. М.: Смысл, 2002. 527 с.
5. Шиянов Е., Котова И. Идея гуманизации образования в контексте отечественных теорий личности. Ростов н/Д : АО «Цв. Печать», 1995. 310 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-146-6-14>

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Міненко Н. М.

*учитель-методист, в. о. директора
Житомирська загальноосвітня школа*

*I–III ступенів № 22 імені Василя Михайловича Кавуна
м. Житомир, Україна*

Проблематика обдарованості привертає інтерес і увагу дослідників усього світу. Коли і як варто визначати обдарованість дитини, які шляхи обрати для її розвитку? Ці питання викликали до життя ряд педагогічних, психологічних і методичних пошуків та досліджень, які довели, що обдарованість зароджується у молодшому шкільному віці, саме в цей час вона розкривається та формує майбутню дорослу особистість. Оскільки молодший шкільний вік – період отримання, накопичення і засвоєння знань, то найважливішим завданням початкової школи є збереження та розвиток обдарованості дитини.

У 2017 році в Україні була затверджена і введена в дію нова освітня програма «Нова українська школа», що визначила головними завданнями сучасної школи розкриття особистісного потенціалу кожної дитини, виховання інтересу до навчання та знань, розвиток системи підтримки талановитих дітей. Реалізація Державного стандарту початкової освіти сприяла формуванню розгалуженої системи пошуку, підтримки й супроводу талановитих дітей, проведення різноманітних заходів, що підтримують обдарованих школярів [3].

Таким чином було визначено, що початкова школа для обдарованої дитини повинна стати етапом, коли її творчі здібності, виявлені під час навчання, повинні бути не тільки помічені, а й спрямовані на подальший розвиток. Завдання вчителя початкової школи – навчити школяра розуміти власні досягнення, вселити впевненість у власних силах і можливостях, розвинути прагнення до вдосконалення. Тому кожному